

Prezentace slovanských stereotypů v publikaci *Nabarvené ptáče*

Keywords: Jerzy Kosiński; The Painted Bird; Slavic stereotypes; Slavic nationalism; analysis

Klíčová slova: Jerzy Kosiński; Nabarvené ptáče; slovanské stereotypy; slovanský nacionalismus; analýza

Abstract

The main goal of the paper is to present the representation of Slavic stereotypes in the publication *The Painted Bird* by Jerzy Kosiński. Slavic stereotypes, which are part of the mentioned artistic narrative, are divided into six areas: 1) Diseases and their treatment, 2) How many years do I have left?, 3) Evil spirits, 4) Elements, 5) The cycle of nature, 6) Christians versus Jews. Each area of stereotypes is documented by quotations from the Kosiński's narrative. Although the novel is classified primarily as a literary text with the Second World War theme, the war conflict does not form the main storyline, but forms a basis through which to develop general human themes, multiculturalism, multiethnicity or different perceptions of axiological, moral and ethical values and their position on the hierarchical ladder of individuals, through the presentation of selected Slavic stereotypes.

Hlavním cílem příspěvku je představit reprezentaci slovanských stereotypů v publikaci Jerzyho Kosińského *Nabarvené ptáče*. Slovanské stereotypy, které jsou součástí uvedeného uměleckého vyprávění, jsme rozdělili do šesti okruhů: 1) Nemoci a jejich léčba, 2) Kolik mi zbývá let?, 3) Zlí duchové, 4) Živly, 5) Koloběh přírody, 6) Křesťané versus židé. Každou oblast zastoupených stereotypů dokládáme citacemi z Kosińského narativu. Ačkoliv je daný román zařazován primárně mezi literární texty tematizující druhou světovou válku, netvoří válečný konflikt stěžejní dějovou linii příběhu, ale tvoří jakousi bázi, prostřednictvím které jsou rozvíjena obecně lidská témata, problematika multikulturality, multiethnicity nebo rozdílného vnímání axiologických, morálních a etických hodnot a jejich postavení na hierarchickém žebříčku jedinců, a to prostřednictvím prezentace vybraných slovanských stereotypů.

Úvod

Hlavním cílem příspěvku je prezentovat zastoupení slovanských stereotypů a s nimi spojené aspekty, které do značné míry ovlivňovaly smýšlení, chování a posuzování různých událostí členy slovanských národů v Kosiňského románu *Nabarvené ptáče*. V kontextu příspěvku vnímáme pojem stereotyp jako soubor životního přesvědčení východoevropských venkovanů během druhé světové války, jejich interiorizaci různých mýtů, nepravd a polopravd, které se v těchto komunitách předávaly a odraz holokaustu či šoa na existenci vybraných skupin osob. Mnozí příslušníci určitých národnostních skupin, s nimiž se protagonista setkává, jsou kromě prosazování osobních, národních nebo svých etnických zájmů ovlivňováni právě stereotypy jednotlivých slovanských národů, které jsou z generace na generaci předávány mezi příslušnými skupinami osob a které jsou jimi nekriticky přijímány.

V rámci analýzy si rovněž všímáme reprezentace některých témat, motivů a symbolů spojených s národním slovanským nacionalismem a s vlasteneckými stereotypy. V článku se snažíme ukázat, že nelze vnímat Kosiňského román pouze jako autorovu snahu bez příkras vykreslit dopad druhé světové války na osoby, které jí byly ovlivněny s důrazem na její účinek na vybrané slovanské národy, ale i jako snahu o přiblížení etnografických odlišností mezi nimi a tím, jak tyto rozdíly působí nejenom na jejich prožívání druhé světové války (viz např. Groppo 2021) jako takové, ale života *sensu stricto*.

Mnozí odborníci, ale i zainteresovaná čtenářská veřejnost vyčítala Kosiňskému, že si libuje v naturalistickém vykreslení událostí, které malého chlapce putujícího po evropském kontinentu provázely. Sám autor v *Doslovu* k českému vydání publikace píše:

Ujistil jsem se, že jelikož jsem prožil svoje dětství i léta dospívání za války i po ní ve východní Evropě, moc dobře vím, že to, co se skutečně dělo, bylo daleko brutálnější, než si člověk i v té nejbizarnější fantazii může vůbec představit (Kosiňski 2019, s. 246).

Ve vybraných narativních liniích a jejich konkrétní realizaci (tedy prostřednictvím symbolů či motivů) se spisovatel snažil „prozkoumat

»tento nový jazyk brutality« a jemu do protikladu postavený nový jazyk úzkosti a strachu, který byl přirozenou reakcí na surovou skutečnost“ (Kosiňski 2019, s. 248). Ono naturalistické zobrazení, které je interní součástí válečných událostí, Kosiňski aplikuje i do vylíčení národních slovanských stereotypů a v určité míře i ve vyobrazení slovanského nacionalismu.

Odborných příspěvků, které se zabývaly právě způsobem využití jazykových prostředků k vylíčení surovosti války a jejího vlivu na psychosociální, emocionální i fyzický vývoj putujícího chlapce, vzniklo značné množství (z nejnovějších např. Bohn 2020, Conner 2017, Hébert 2020, Hopfínger 2020 či Shpylova-Saeed 2019). Domníváme se, že brutálnost přiblížená prostřednictvím jazykové vrstvy románu je v případě tohoto vyprávění využita i v zobrazení aspektů provázející život slovanských národů, s jejichž představiteli se chlapec setkává.

Jsme přesvědčeni, že drtivá antikampaň vedená proti Kosiňského publikaci, ale i proti němu, byla ve východoevropských zemích rozpoutána především na základě začlenění jednání obyvatel žijících v dané oblasti během druhé světové války, a to jak v jejich vzájemném vztahu, tak v relaci k chlapci. Kosiňski k danému poznamenává:

Když bylo *Nabarvené ptáče* publikováno ve Spojených státech a v západní Evropě [...], jisté východoevropské noviny a časopisy rozpoutaly proti knize kampaň. [...] Rozhořčené redakční články a komentáře v publikacích kontrolovaných státem napadaly a obviňovaly americké úřady z toho, že mě pověřily, abych napsal *Nabarvené ptáče* proto, aby ho mohly využít pro svoje skryté politické účely (Kosiňski 2019, s. 251).

Ostatně vybraní recenzenti či jiné osoby zodpovědné za plnění cílů kultury v komunistickém východoevropském bloku vyčítali Kosiňskému (emigrantovi do Spojených států amerických), že v „bezostyšném detailním popisu folklóru a národních zvyků hrubě zesměšnil lidové tradice jejich domovských provincií. Mnoho dalších představitelů komunistické kultury napadalo román za to, prý zkresluje místní zvyklosti, pošpiňuje charakter venkovanů a posiluje propagandistické snahy nepřátel této oblasti“ (Kosiňski 2019, s. 251–252; podobněji viz např. Mašát 2021, s. 85–86).

V oblasti prezentace slovanských stereotypů bylo autorovi vyčítáno, že vytvořil „urážlivý, nactiutřačný dokument o tom, jak se za druhé světové války žilo v komunitách, jejichž totožnost se dá snadno zjistit“, a to i přes to, že se spisovatel snažil „aby jména lidí a míst [...] nemohla být spojována jen s jednou určitou národní skupinou“ (Kosiński 2019, s. 251).

Prvním krokem analýzy *Nabarveného ptáčete* byla excerptce částí textu, v nichž jsou slovanské stereotypy tematizovány. Následně byly úryvky seskupeny do několika okruhů se stejnou nebo obdobnou sémantickou výpovědí. Poté byla vybrána pasáž, která podle našeho názoru nejlépe reprezentuje danou oblast slovanských stereotypů začleněných do uvedeného uměleckého vyprávění. Integraci vybraných národních stereotypů Slovanů a způsob jejich reprezentace v tomto Kosińského románu jsme rozčlenili především na základě podstaty, na níž jsou založeny. Rozdělili jsme je do šesti oblastí.

1. Nemoci a jejich léčba

Obyvatelé východoevropských vesnic, v nichž chlapec během válečných let nějakou dobu pobýval, věřili jak ve fyzické, tak nadpřirozené šíření nemocí.

Nemoc se vkrade do lidského těla nepozorovaně, podloudně, vzduchem, vodou nebo pouhým kontaktem se zvířetem, s nějakým člověkem, či dokonce – a v této chvíli na mě pátravě pohlédla –, když se na člověka zadívá pár černých očí umístěných blízko sebe nad jestřábím nosem. Takové oči, známé jako cikánské nebo čarodějnické, mohou přivodit ochromující nemoc, mor či smrt. Proto mi zakázala, abych se jí, a dokonce i domácím zvířatům, díval přímo do očí. Nařídila mi, abych si třikrát rychle odplivl a pokřižoval se, kdybych někdy náhodou pohlédl do očí zvířete nebo do jejich očí (Kosiński 2019, s. 20–21).

Vybraná citace dokládá, že kromě přímého či nepřímého kontaktu s nakaženou osobou, může být příčinou onemocnění také pohled „cikánských či čarodějnických“ očí. Jako léčba při nechtěném pohledu do nich se využívá zejména pokřižování, tedy léčba prostřednictvím transcendentální moci.

Pohled do očí způsobující buď onemocnění, nebo určité zakletí, je v románu zmíněn na mnoha místech. Protagonista románu, vědom si pevného ukotvení tohoto stereotypu mezi mnohými slovanskými obyvateli ve východní Evropě, jej využívá jako zbraň proti osobám, jež ho trápí, týrají a šikanují nebo kterým slouží pro pobavení a rozveselení:

Během několika dalších dní se na mě do chalupy chodili dívat sedláci se svými rodinami. Civěli na mě a majitel chalupy mě šlehal po nohou, které už jsem měl samou podlitinu, takže jsem skákal jako žába. Až na pytel, který mi dali místo šatů a který měl dole vystřižené dva otvory pro nohy, jsem byl nahý. Při poskakování ze mě pytel často spadl a muži se pak chechtali a ženy pohihňávaly při pohledu, jak se snažím zakrýt si svého camprlíka. Když jsem se několika z nich zadíval zpřímá do očí, rychle odvraceli hlavu nebo si třikrát odplivli a klopili zrak (Kosiński 2019, s. 29).

Jako léčbu některých chorob lze podle slovanského stereotypu využít tělo zabitého člověka. Vesničané věří, že jejich zdravotní problémy si s sebou do hlubin země odnese část těla mrtvého:

Tělo zamordovaného muže nebylo hned po svatbě z domu odstraněno. Umístili ho v jedné postranní místnosti. Rodina zemřelého se shromáždila v hlavní místnosti. Jedna ze starších vesničanek zatím obnažila levou ruku mrtvolky a omyla ji hnědou tekutinou. Muži a ženy, kteří měli vole, vcházeli jeden po druhém do místnosti. Pod bradou jim visely ošklivé vaky vydutého masa, které se jim roztahovaly přes celý krk. Stará žena dovedla každého z nich k mrtvole, udělala nad postiženou částí těla jakási složitá gesta a pak pozvedla bezvládnou ruku mrtvého muže a dotkla se jí sedmkrát združeného místa. Pacient, bledý strachy, musel zároveň s ní opakovat:

„Ať moje nemoc odejde tam, kam brzy odejde tato ruka“ (Kosiński 2019, s. 95).

S prevencí onemocnění souvisí i osobní hygiena. Chlapec se při cestě východoevropským venkovem setkává s přístupem, v jehož jádru se nalézá předcházení přílišné péči o tělo:

Marta tvrdila, že člověk, aby byl zdravý, by se neměl mýt častěji než dvakrát do roka, o Vánocích a na Velikonoce, a i tehdy jen zlehka, aniž by se přitom svlékal (Kosiński 2019, s. 17).

2. Kolik mi zbývá let?

Poměrně významnou roli v Kosińského narativu zaujímá problematika počítání zubů. Tento stereotyp je spojen s přesvědčením, že

pokud by určitá skupina osob spočítala zuby druhému člověku, každý jeho započítaný zub by ho připravil o rok života:

Marta v mé přítomnosti nikdy nic nepila a nikdy se neusmívala. Věřila, že kdyby tak neučinila, měl bych příležitost spočítat jí zuby a každý takto spočítaný zub by ji připravil o jeden rok života (Kosiński 2019, s. 21).

Zuby představují v mysli Slovanů, o kterých se spisovatel v románu zmiňuje, život, respektive smrt:

Na ty, kdo rychle mluvili, se pohlíželo jako na křivé a nečestné, nejspíše vyškolené židovskými nebo cikánskými věštky a kartářkami. Lidé byli zvyklí mlčky sedět. Hluboké ticho přerušovali jen zřídka nějakou nedůležitou poznámkou. Kdykoliv někdo z nich mluvil nebo se smál, zakrýval si ústa rukou, aby mu někdo, kdo mu nepřál nic dobrého, neviděl na zuby (Kosiński 2019, s. 92).

Chlapec vyrůstající a fyzicky i mentálně dospívající mezi vesničany si interiorizuje zmíněné pojetí života a jeho hodnoty, které jsme souhrnně pojmenovali stereotypy. Vědom si moci, kterou obyvatelé východoevropských vesnic přičítají svým zubům a jejich počtu, snaží se jejich spočítáním zkrátit život svého mučitele, Garbose, jenž mu usiluje o život. Vzhledem k tomu, že spáchání vraždy je hřích, spoléhá se trýznitel na svého psa Jidáše:

Když jsem visel s nohama volně nataženýma dolů, měl jsem chodidla ani ne dva metry nad zemí a Jidáš po nich mohl lehce chňapnout. Nevěděl jsem, jak dlouho tam budu muset takhle viset. Domníval jsem se, že Garbos čeká, že spadnu dolů a Jidáš mě napadne. To by překazilo moje několikaměsíční snahy a i to, že jsem mu spočítal zuby, včetně těch žlutých, které měl vzadu v puse, by mi bylo k ničemu. Bezpočtukrát, když se opil vodkou a chrápal s otevřenou hubou, jsem pracně ty jeho odporné hlodáky počítal. To byla moje zbraň proti němu. Kdykoliv mě příliš dlouho mlátil, připomněl jsem mu, kolik má zubů (Kosiński 2019, s. 139).

3. Zlí duchové

Vesničané připomenutí v Kosińského románu věří v existenci zlých duchů a dalších nadpřirozených stvoření, například upírů. Dokonce se mezi nimi tradují různé teorie jejich vývoje a cíle jejich bytí. Uvedená skutečnost je spojena s určitým stavěním aspektů, se kterými si lidé upíry spojují, do opozice se znaky a institucemi křesťanské

víry, tedy něčeho, co představuje pro v románu uvedené představitele slovanských národů určitou zastřešující funkci a zároveň obranu proti nejružnějším negativním jevům souvisejícím s běžným životem (viz například obrana proti nemocem).

Zlý duch k sobě přitahuje spoustu jiných démonů. Jsou to bytosti dávno zemřelé, odsouzené k věčnému zatracení, které ožívají pouze za úplňku. Mají nadlidskou moc a jejich oči jsou vždy truchlivě obráceny k východu. Posedlý člověk k sobě též přitahuje upíry, kteří jsou snad nejzhubnějšími ze všech těchto nehmotných, člověka ohrožujících bytostí, protože na sebe často berou lidskou podobu. Upíři jsou lidé, kteří se utopili, aniž by byli pokřtěni, nebo lidé, které opustila matka. Vyrůstají do sedmi let ve vodě nebo v lese a pak na sebe opět berou lidskou podobu. Proměňují se v tuláky, a kdykoliv mají možnost, snaží se mermomocí dostat do katolických nebo uniatských kostelů. Jakmile se v nich zabydlí, neúnavně se činí kolem oltářů, zlomyslně znečišťují obrazy svatých, okusují, lámou nebo rozbíjejí posvátné předměty, a když je to možné, sají spícím krev (Kosiński 2019, s. 32).

Řevnivost mezi obyvateli vesnic byla živena tím, že se vzájemně obviňovali z využívání síly nebo moci zlých nadpřirozených bytostí. Když do osady dorazil chlapec, stal se hlavním terčem obvinění ze spolupráce s těmito stvořeními on. Podle venkovanů je chlapcovým údělem získat je pro spolupráci s démony:

Vesničané obviňovali jeden druhého též z toho, že přijímají pomoc od různých démonů, jako třeba od Lucifera, Smrti, Mamona, Hubitele a mnoha dalších. Jestliže síly Zla byly venkovanům tak snadno k dispozici, pak nejspíš musely lelkovat a číhat poblíž každého z nás, připraveny chopit se a využít každického náznaku slabosti a povzbuzení (Kosiński 2019, s. 159–160).

Kosiński k percepci chlapce obyvateli vesnic jako přinašeče zla v kontextu s rozruchem, který vydání románu přineslo, konstatuje:

Ironií osudu na sebe román začal brát roli ne nepodobnou roli jeho protagonisty, chlapce, který se v popisované oblasti narodil a stal se v ní cizincem – cikánem, o kterém lidé věřili, že vládne ničivými silami a dovede uhranout a očarovat všechny, kteří mu přijdou do cesty (Kosiński 2019, s. 252).

4. Živly

Stejně jako jsou podle slovanských stereotypů integrální součástí života nadpřirozené síly a existence, které svým způsobem symboli-

zují transcendentální zlo, jehož reálnou podobu si v případě *Nabarveného ptáče* vesničané spojují s postavou cikánského chlapce, je nepřitelem člověka oheň. Na rozdíl od výše zmíněných neživotných nebo abnormálních nepřátel je nutné se tomuto sokovi zalíbit a je nezbytné se o něj starat, aby nedošlo k potrestání těch, kteří své povinnosti vůči němu zanedbávají nebo si jej dostatečně neváží:

Oheň, říkaly, není přirozeným přítelem člověka. Proto je mu třeba vyhovět a přizpůsobit se jeho vrtochům. Lidé též věřili, že dělit se o oheň, nebo si ho dokonce půjčovat, nemůže přinést nic dobrého. Koneckonců ti, kteří si na této zemi oheň půjčují, ho možná budou muset jít vrátit do pekla. Vynášení ohně z chalupy by mohlo vést k tomu, že by krávy přestaly dojit nebo se staly neplodnými. Mohlo to mít i strašné následky při porodu (Kosiński 2019, s. 41–42).

Jako soupeře vnímají vesničané i další živel – vítr. Hlavně proto, že podle nich přenáší smrtelné nemoci, které na lidi sesílá samotný d'ábel:

Bylo těžké uvěřit, že místní lidé považují vítr za svého nepřítele a zavírají před ním okna, protože se bojí, že jim může přivát mor, obrnu a smrt. Vždycky říkali, že pánem větru je samotný d'ábel a že vítr vykonává jeho rozkazy (Kosiński 2019, s. 165).

5. Koloběh přírody

Vzhledem k době, kdy se Kosińského umělecké vyprávění odehrává, i vzhledem k jisté odlehlosti východoevropských vesnic, jejichž obyvatelé žijí na základě tradovaných stereotypů, si členové daných komunit vysvětlují určité jevy, s nimiž se v koloběhu života a přírody setkávají, na základě vlastních teorií. Tato situace je spojena s jejich snahou objasnit si záhadné, všemu přičlenit určitý výklad. Tato situaci lze vysvětlit například tím, že pokud člověk nereálné nebo do té doby nevysvětlitelné jevy ozřejmí, pak se dané stane méně hrozivým. Vlastní teorii aplikují vesničané na skutečnost, že vlaštovky před zimou opouští východ evropského kontinentu a vrací se do něj poté, co zmíněné roční období odezní:

Zajímavý život vedly i vlaštovky. Byli to oblíbení ptáci Panny Marie a přilétaly jako poslové jara a radosti. Na podzim prý odlétaly daleko od lidí a vyčerpané letem

a ospalé usedaly ve vzdálených močálech na stébla rákosu. Lech říkal, že odpočívají na rákosu tak dlouho, dokud se pod jejich váhou nezlomí a ony nespadnou do vody. Říkalo se, že pod vodou, v bezpečí ledového domova, zůstanou celou zimu (Kosiński 2019, s. 55–56).

S koloběhem přírody souvisí objasnění přírodních úkazů, jejichž původ není vesničanům zřejmý. V uvedené pasáži se jedná o duhu, tedy jev, který vznikne za splnění několika podmínek. Tuto skutečnost venkované neznají. Prostřednictvím duhy si vysvětlují i další fakta, jako je například existence stejných nebo podobných druhů živočichů a rostlin na různých místech nebo dešť:

Duha vzal dívku za paži a vedl ji ke své chalupě. Přestože ho někteří lidé považovali za podivína, byl ve vesnici oblíbený. Velmi se zajímal o nebeská znamení, obzvláště o duhu. Od toho také dostal svoji přezdívku. Večer, když k němu přišli sousedé na návštěvu, dovedl o duhách vyprávět celé hodiny. Poslouchal jsem ho odněkud z tmavého kouta a dozvěděl jsem se, že duha je dlouhý, do oblouku prohnutý stonek, dutý jako sláma. Jedním koncem je ponořená do řeky nebo do jezera a pije z něho vodu, kterou pak rovnoměrně rozděljuje po celém kraji. Spolu s vodou vytáhne ven i ryby a jiné živočichy, a právě proto nacházíme i ve značně od sebe vzdálených jezerech, rybnících a řekách stejný druh ryb (Kosiński 2019, s. 112).

6. Křesťané versus židé

Vztah křesťanů a židů je součástí odborných, ale i uměleckých publikací velmi dlouhou dobu (z nejnovějších např. Epp 2020 či Stroup 2020). *Nabarvené ptáče* není výjimkou. Vzhledem k válečnému událostem, které vlastně probíhají na pozadí vykreslení chlapcova putování, autor propojuje náboženský konflikt, který byl rozpoután před mnoha staletími, s nacistickou vyhlazovací mašinerií v období druhé světové války. Venkované, křesťané, jsou přesvědčeni, že hrůzy, které provázely židy ve vyhlazovacích táborech, jsou pro vyznavače judaismu oprávněným trestem:

Vesničané tomuto vyprávění zamyšleně naslouchali a říkali, že Bůh židy konečně potrestal. Zasloužili si to už dávno, hned jak ukřižovali Krista. Bůh jim to nikdy nepomněl. Jestliže až dosud jejich hříchy přehlížel, neznamená to, že jim odpustil. Nyní používal Hospodin jako svůj nástroj k výkonu spravedlnosti Němce. Židům mělo být odepřeno právo na přirozenou smrt. Museli zhynout v plamenech a vytrpět si pekelná

muka zde, na zemi. Byli spravedlivě trestáni za nestydaté zločiny svých předků, za vyvracení jediné pravé víry, za nelítostné zabíjení křesťanských dětí a za pití jejich krve (Kosiński 2019, s. 105–106).

S křesťanstvím souvisí další slovanský stereotyp implementovaný do analyzovaného románu, víra, že snítka rostlin, které během Velikonoce obklopují kostelní loď, mají pozitivní účinky na sklizeň:

Blížil se velký církevní svátek a lidé ve vsi měli plné ruce práce. Chystali si sváteční oblečení a ženy pletly věnce z mateřídoušky, rosnatky, lípy, jabloňových květů a hvozdíků, které měly být posvěceny v kostele. Kostelní loď a oltáře byly vyzdobeny zelenými snítkami brízy, vrby a topolu. Po slavnosti budou mít tyto snítky velkou hodnotu. Zasadí se to zeleninových záhonů a na pole spolu se zelím, lnem a konopím, aby zajistily rychlý růst a chránily sazenice před škůdci (Kosiński 2019, s. 143).

Závěr

Hlavním cílem příspěvku bylo prezentovat vybrané slovanské stereotypy v románu Jerzyho Kosińského *Nabarvené ptáče*. Z narativu excerpované slovanské stereotypy jsme rozdělili do šesti okruhů: 1) Nemoci a jejich léčba, 2) Kolik mi zbývá let?, 3) Zlí duchové, 4) Živly, 5) Koloběh přírody, 6) Křesťané versus židé. Jednotlivé oblasti jsme doložili citacemi z daného uměleckého vyprávění s tím, že jsme naznačili jejich možný vliv na vnímání života a jeho různých aspektů obyvateli východoevropských vesnic v době druhé světové války. Současně jsme přiblížili, jak přístup venkovanů k životu a jejich vysvětlení si některých jevů ovlivnil příchod chlapce do jejich osady.

Snažili jsme se ukázat, že ačkoliv *Nabarvené ptáče* spadá primárně do okruhu uměleckých vyprávění tematizujících druhou světovou válku nebo její určitou linii, netvoří válečný konflikt primární či jedinou dějovou linii příběhu: lze říci, že prostřednictvím chlapcova putování po východoevropských oblastech Kosiński podává literární výpověď o životě obyvatel daného území, přičemž válka je sice určitým hybatelem děje, ale v samotném příběhu tvoří jakýsi podklad, prostřednictvím kterého jsou rozvíjena témata obecně lidská, otázky humanity, osobního prospěchu, msty za sebe, své blízké nebo své

společnosti, ale do značné míry je rozvíjena také problematika multikulturality, multietnicity nebo rozdílného vnímání axiologických, morálních a etických hodnot a jejich postavení na hierarchickém žebříčku jedinců (srov. Carpenter 2017). Odpovědi na uvedené otázky, ale zároveň pokládání mnoha dalších dotazů je spojeno s jednou narativní rovinnou *Nabarveného ptáče*, se slovanskými stereotypy, které jsou do analyzovaného vyprávění integrovány.

Literatura

- B o h n T. M., 2020, Bagpipe Players and Painted Birds: Some Reflections on Writing the History of the People in the Marshes from a German Perspective. *Journal of Belarusian Studies*, 10(1), 32–43.
- C a r p e n t e r Ch. D., 2017, *A Re-Appropriation of Jerzy Kosinski's Moral Universe in Light of Emmanuel Levinas' Ethical Demand for the Stranger*. Dallas: The University of Texas. Online: <https://utd-ir.tdl.org/bitstream/handle/10735.1/5962/ETD-5608-035-CARPENTER-8149-20.pdf?sequence=5&isAllowed=y>.
- C o n n e r M., 2017, *The Anti-Human Condition: Violence, Identity, and Coming-of-Age in The Painted Bird*. Undergraduate Student Research Awards. Undergraduate Student Research Awards, 35. Online: https://digitalcommons.trinity.edu/infolit_usra/35.
- E p p E. J., 2020, *The Jews and the Jewish Community in Oxyrhynchus: Socio-Religious Context for the New Testament Papyri*. „Perspectives on New Testament Textual Criticism”, 2 3–40.
- G r o p p o P., 2021, *Death Games and the Persistence of Memory: JG Ballard's World War II Fictions*. „Ilha do Desterro”, 74(1), 129–146.
- H é b e r t V., 2020, *The Problem of Human Rights after the Holocaust*. In S. Gigliotti, & H. Earl (eds.), *A Companion to the Holocaust*. New York: John Wiley & Sons Ltd., s. 553–575.
- H o p f i n g e r M., 2021, *We Are All Witnesses. Instead of an Introduction*. In M. Hopfinger & T. Żukowski (eds.), *The Holocaust Bystander in Polish Culture, 1942–2015*. Cham: Palgrave Macmillan, s. 1–39.
- K o s i ń s k i J. N., 2019, *Nabarvené ptáče*. Praha: Argo.
- M a š á t M., 2021, Representation of Selected Aspects of World War II and Their Influence on Personality Transformation in the Book Painted Bird by Jerzy Kosiński. *Linguistics and Literature Studies*, 9(3), 84–90.
- S h p y l o v a - S a e e d N., 2019, Speaking Silence in Jerzy Kosiński's Painted Bird. *Pennsylvania Literary Journal*, 11(1), 169–184.
- S t r o u p Ch., 2020, *The Christians Who Became Jews: Acts of the Apostles and Ethnicity in the Roman City*. Yale: University Press.